

Uppbygging þekkingarsetra á landsbyggðinni

dr. Rögnvaldur Ólafsson
forstöðumaður
Stofnun fræðasetra Háskóla Íslands

*Síðasta áratug hafa orðið
miklar breytingar
á íslensku samfélagi,
ekki síst á
landsbyggðinni*

Breyttir atvinnuhættir til sjávar....

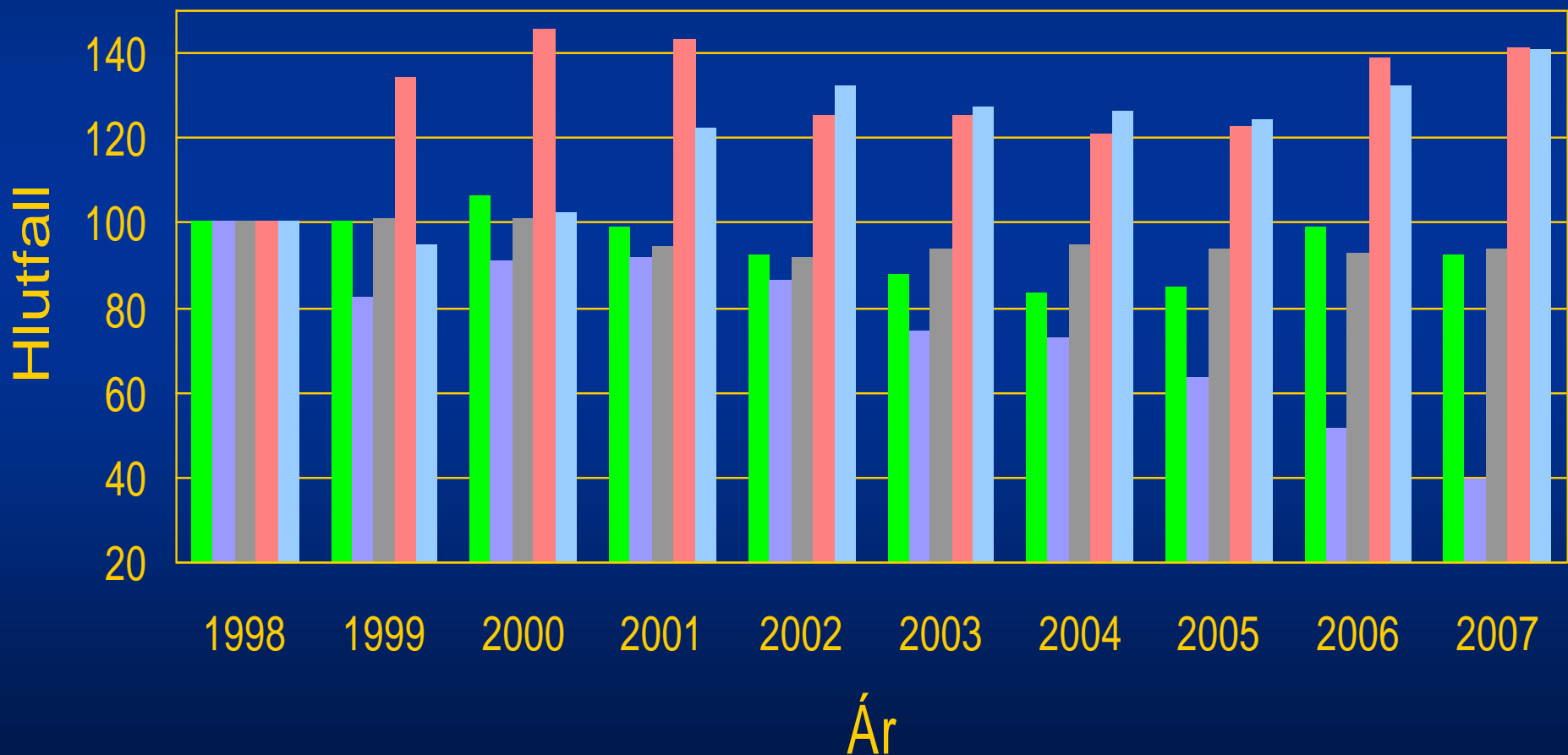

... og til sveita

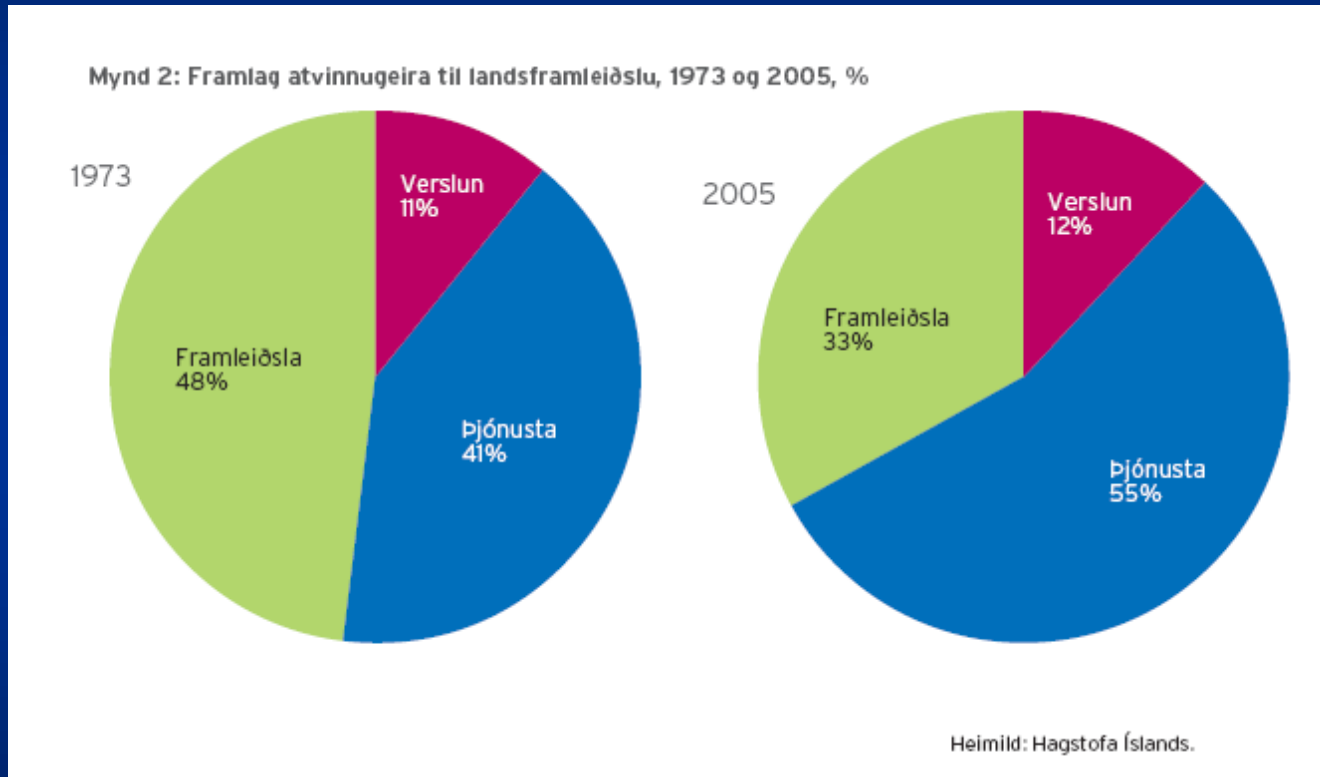
Ársverk í nokkrum atvinnugreinum 1998 til 2007

■ Landbúnaður ■ Fiskiðnaður ■ Annar iðnaður ■ Hótel- og veitingahúsarekstur ■ Fræðslustarfsemi

(unnið úr gagnagrunni Hagstofu Íslands, 2008)

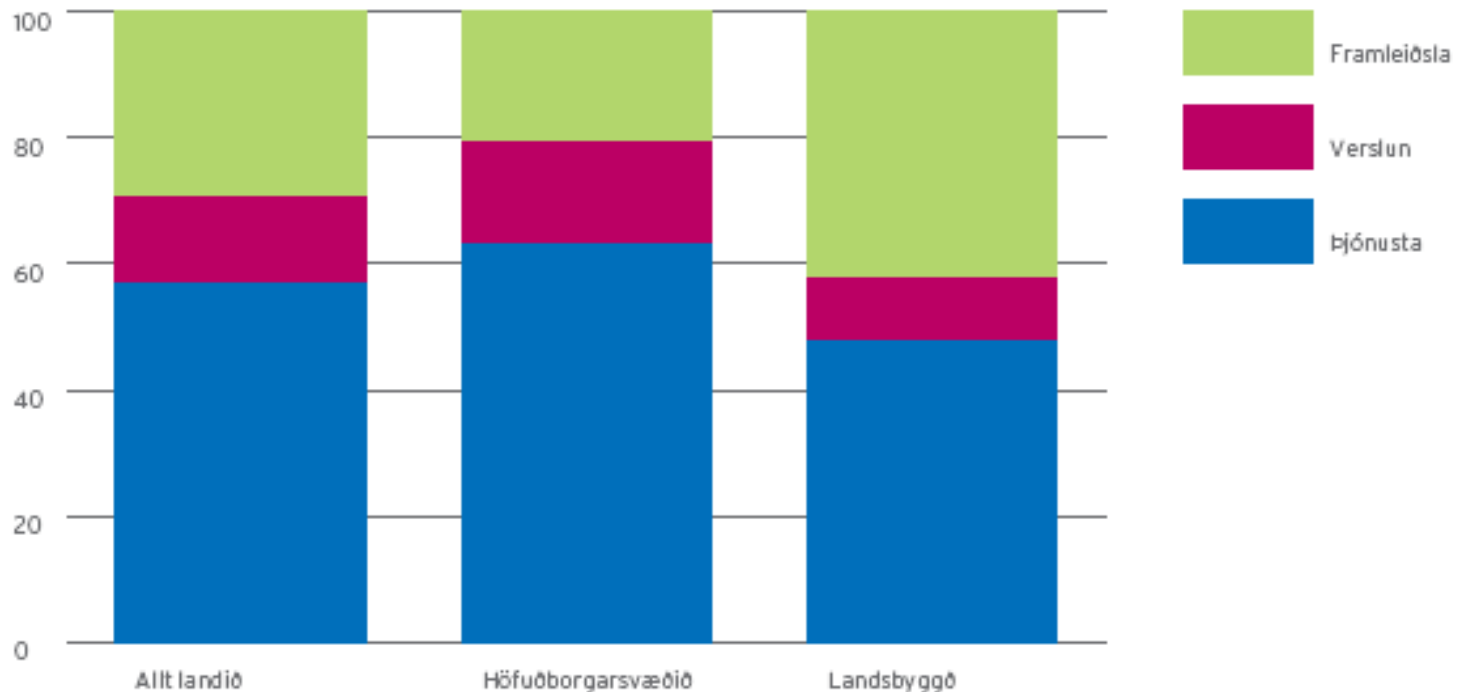
Þjónusta er vaxandi atvinnugrein

Heimild: Mikilvægi þjónustugeirans fyrir íslenskan þjóðarbúskap. Skýrsla unnin af viðskiptadeild Háskólans í Reykjavík fyrir SVP – Samtök verslunar og þjónustu. Katrín Ólafsdóttir og Vilhjálmur Wíium, Hagfræðisetur Viðskiptadeildar Háskólans í Reykjavík, 2006

Mun færri í þjónustu á landsbyggðinni

Mynd 4: Starfandi fólk eftir atvinnugeirum og landssvæðum, hlutfallsleg skipting, 2004.

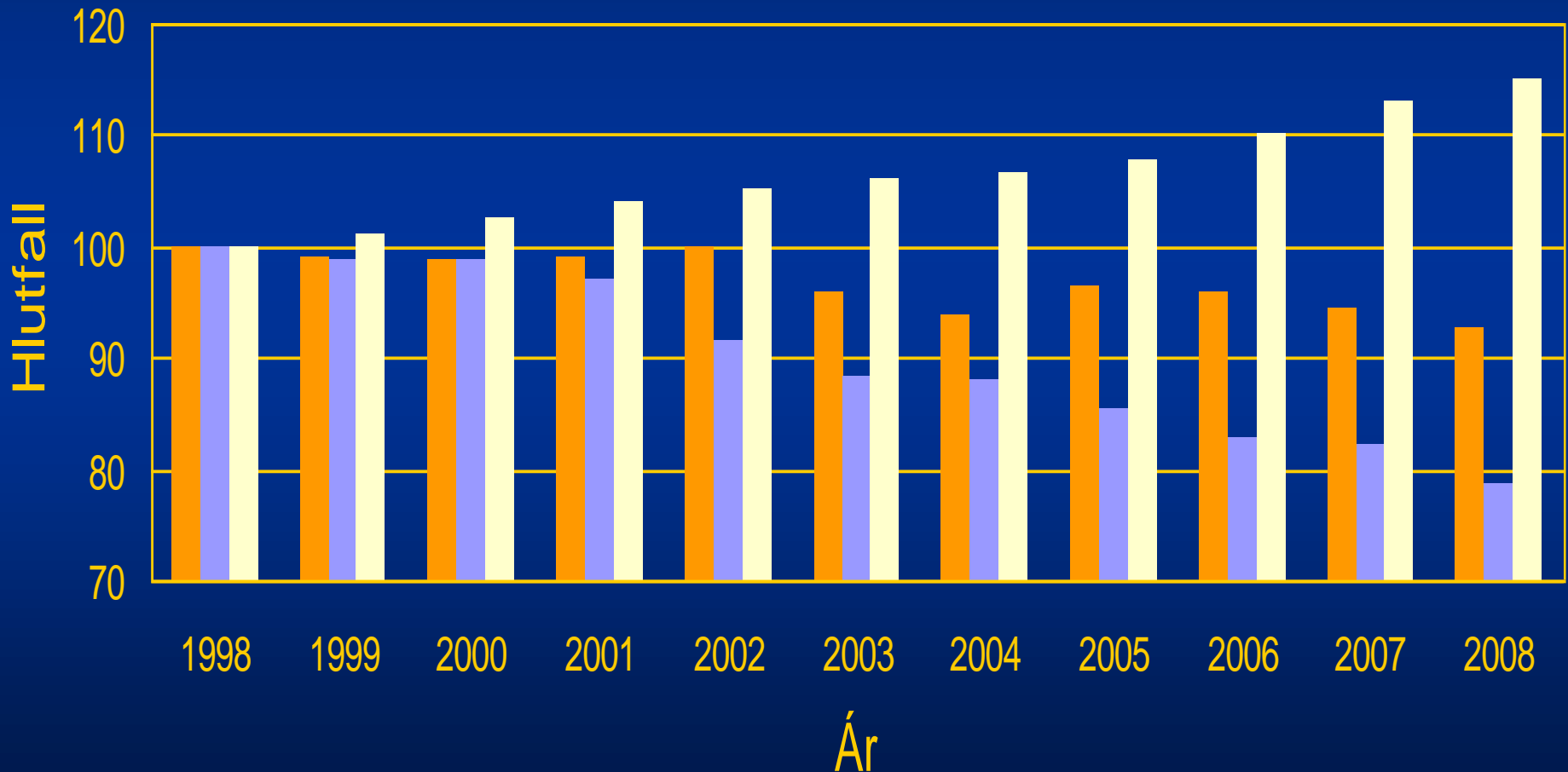

Heimild: Hagstofa Íslands.

Heimild: Mikilvægi þjónustugeirans fyrir íslenskan þjóðarbúskap. Skýrsla unnin af viðskiptadeild Háskólans í Reykjavík fyrir SVP – Samtök verslunar og þjónustu. Katrín Ólafsdóttir og Vilhjálmur Wíium, Hagfræðisetur Viðskiptadeildar Háskólans í Reykjavík, 2006

Breyting á fólksfjölda 1998 til 2008

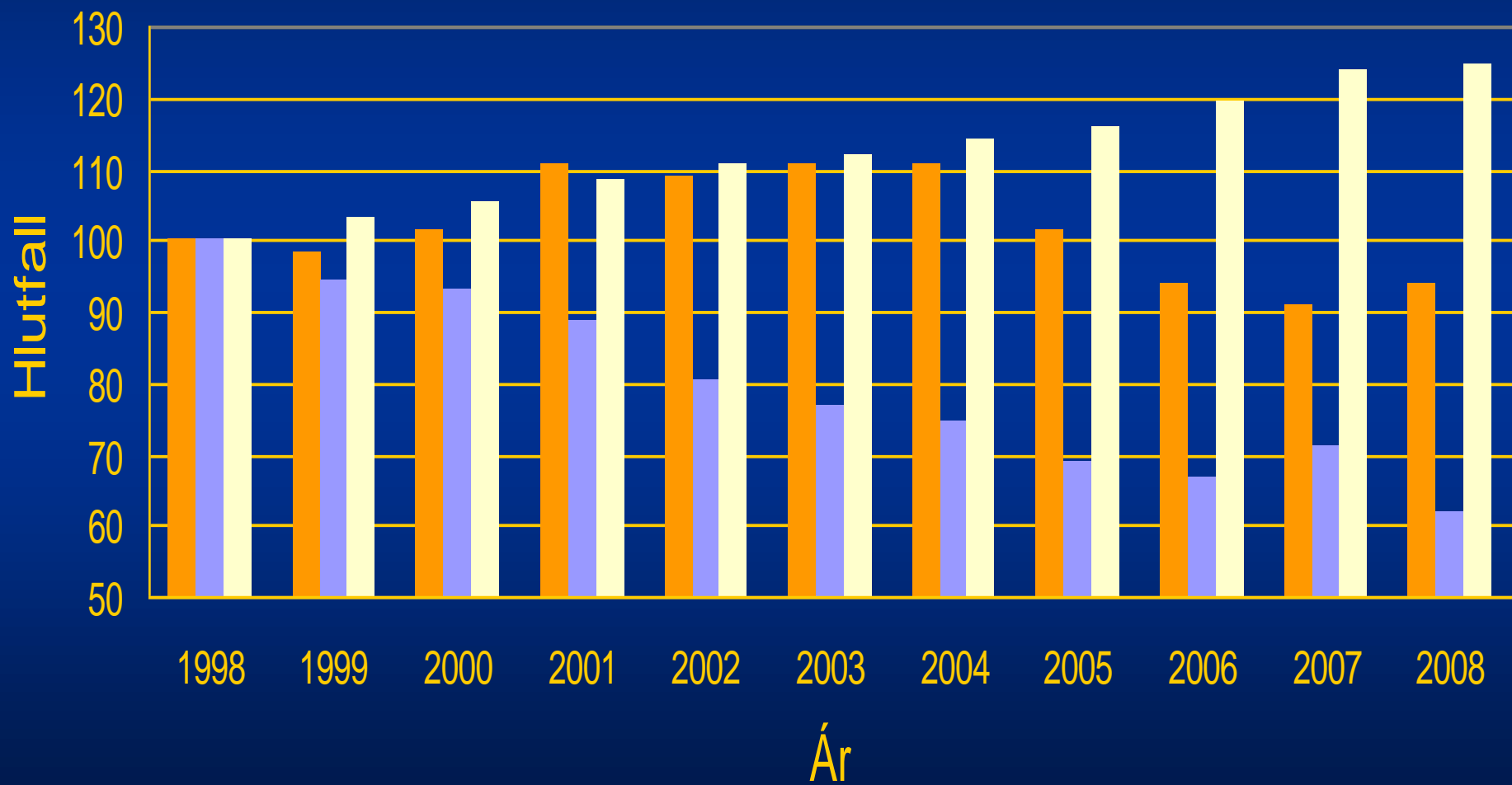
■ Mýrdalshreppur ■ Skaftárhreppur ■ Ísland

(unnið úr gagnagrunni Hagstofu Íslands, 2008)

Breyting í aldurshópnum 41-50 ára

■ Mýrdalshreppur ■ Skaftárhreppur ■ Ísland

(unnið úr gagnagrunni Hagstofu Íslands, 2008)

Breytt samfélag – sem felst í:

- Þekkingu
- Þjónustu
- Þéttbýli

Þekkingarsamfélag á
okkar tímavenna

Íslandi?

3/4

Nú eru nokkur þáttaskil

- Ber tvennt til
 - Rúmur áratugur síðan hófst veruleg uppbygging þekkingarstarfsemi á landsbyggðinni
 - Kreppan og krafan um hagræðingu og sparnað

Nauðsyn að líta til framtíðar

- Hvað er gott?
- Hvað er hagkvæmt?
- Hvað ber að varðveita?
- Hvað er hægt að byggja upp?
- Skipulag til framtíðar?
- Háskólamenntað fólk?

Hagfræðingurinn Kristinn Hermannsson skrifaði mastersritgerð um áhrif háskóla á byggðarörun og komst að þeirri niðurstöðu að uppbygging háskóla væri bæði ódýr og árangursrik leið til að efla byggðir. Hann fékk áhuga á að rannsaka þetta í ljósi vandraðar reynslu af opinberri atvinnu stöfnu í heima bæ sínum, Ísaftröki. Kristinn starfar nú við stærstu rannsókn sem ferð hefur fram á byggðahitum háskóla, í Strathclyde á Skotlandi, sem tekur til alls Breiðlands.

EDMUND HALLGRÖN DALDÉSSON

Menntamáli Rannsókn- og fræðasetur spretta upp um land allt og eru studd af mótvægisáðgerðum vegna niðurskurðar aflaheimilda

Fræðasetur í hvern fjörð?

Viðskiptablaðið 22. janúar 2008

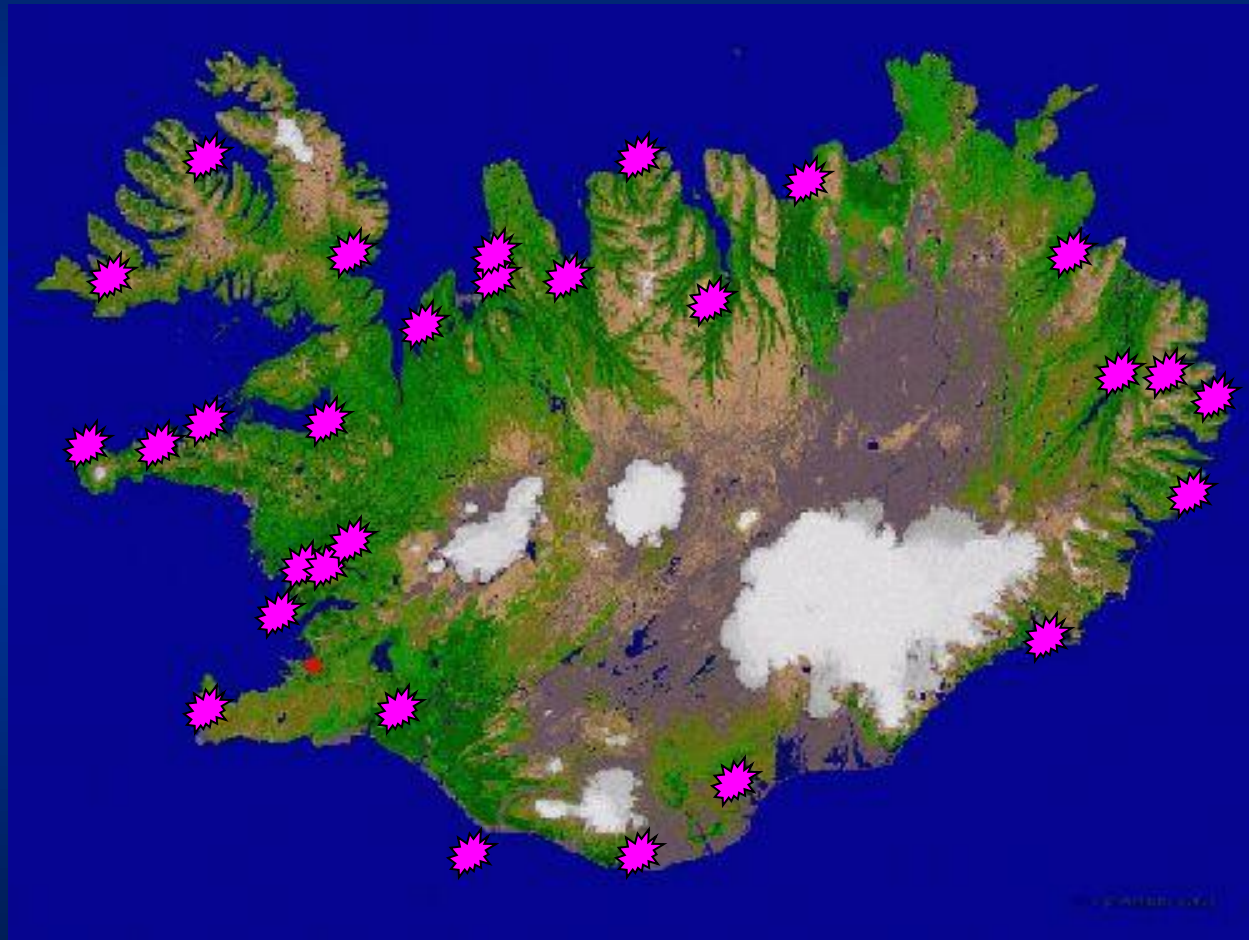
Spurningin árið 2000 var:

Hvernig getur
lítið og dreifbýlt land
eins og Ísland
tryggt íbúum sínum aðgengi að
menntun?

Símenntunarmiðstöðvar

Fjarkennslustaðir

Fjölbrautarskóli Snæfellinga

Spurningin árið 2010 er:

Hvernig getur
lítið og dreifbýlt land
eins og Ísland
tryggt störf fyrir menntað fólk um
allt land?

Á landsbyggðinni eru:

- Símenntunarmiðstöðvar
- Rannsóknasetur
- Náttúrustofur
- Atvinnuþróunarfélög
- Útibú rannsóknastofnana, t.d.
 - Hafrannsóknastofnun
 - Rannsóknastofnun fiskiðnaðarins
- Þjónustustofnanir tengdar landbúnaði

Þessi starfsemi myndar nokkur net

- Netin hafa hvert sína eiginleika
 - Símenntunarstöðvarnar - kennsla og þjálfun
 - Rannsóknasetrin að mestu í hreinum rannsóknum
 - Náttúrustofurnar mest í hagnýtum rannsóknum
 - Atvinnuþróunarfélögin í nýsköpun

Samstarf er mikið

- Markmið að hýsa þessa starfsemi í sameiginlegu húsnæði
- Samnýta tæki og þjónustu
- Skapa samfélag þeirra sem vinna þekkingarstörf

Nýheimar, Höfn

Pekkingarsetrin eru kjarnar samstarfs

Pekkingarsetur Þingeyinga, Húsavík

Pekkingarsetur Vestmannaeyja

Pekkingarnet Austurlands, Egilsstöðum

Háskólasetur Vestfjarða, Ísafirði

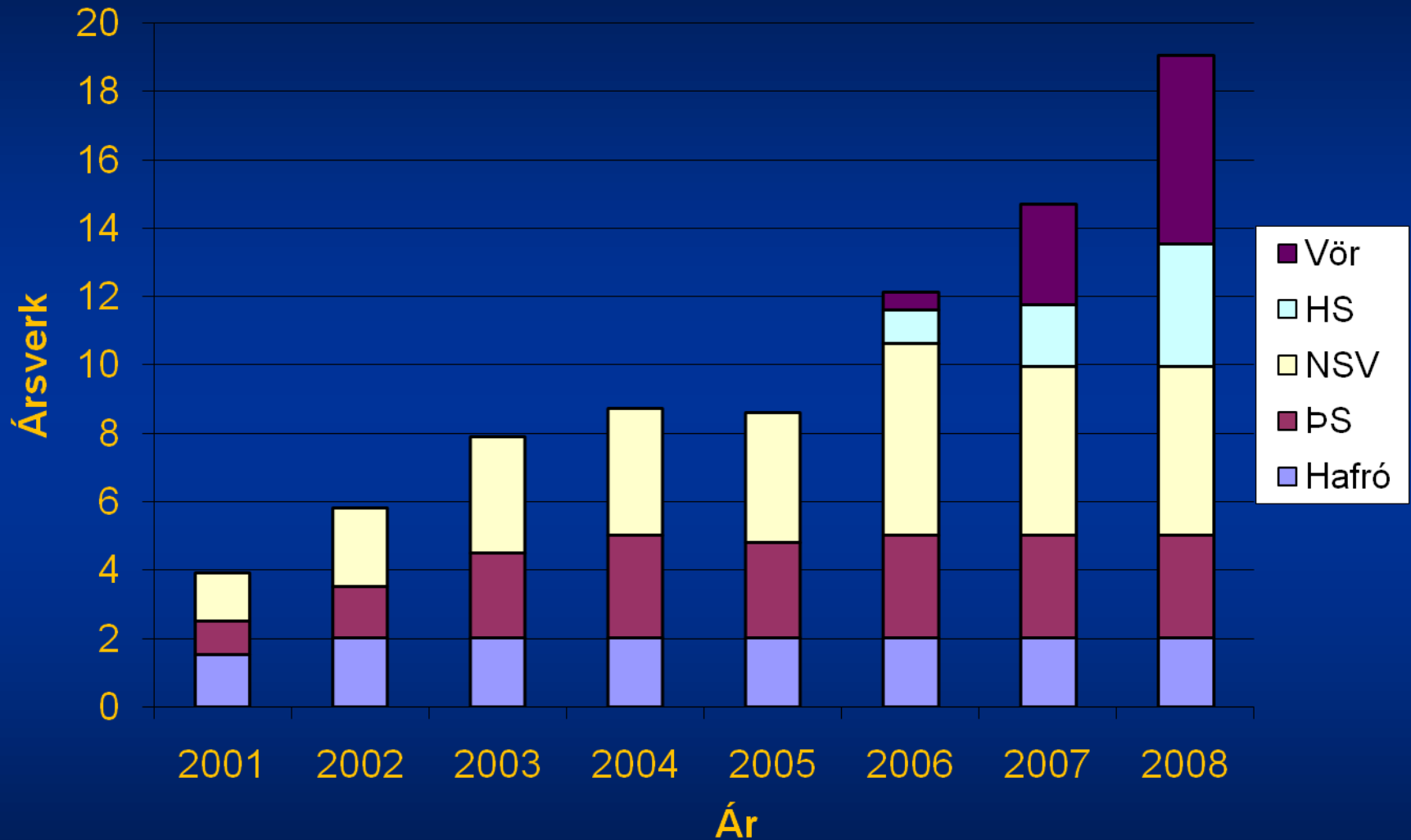
Háskólafélag Suðurlands ehf, Selfossi

Verðmæti þekkingarsetranna

- Samfélag fólks sem vinnur við menntun, starfsþjálfun og rannsóknir
- Tengsl við aðra sem vinna ýmis þekkingarstörf
- Einbúa hokrið sem við sáum fram á fyrir áratug er ekki lengur áhyggjuefni

*Við kunnum
að láta
þekkingarstarfssemi
þrífast
í dreifbýli*

Ársverk rannsókna á Snæfellsnesi

Frá Erlu Björk Örnólfsdóttur, sjávarrannsóknasetrinu Vör í Ólafsvík

Áhrif á samfélagið

- Sömu atvinnuvegir í dreifbýli og þéttbýli
- Blandað samfélag í dreifbýli
- Ungt, menntað fólk í héraðið
- Bætt sjálfsmynd

Áhrif á atvinnu- og nýsköpun

- Töluverð áhrif af þekkingarsetrunum
 - Nýheimar Höfn
 - Átaksverkefni Háskólafélags Suðurlands
- Þróunin er í þessa átt
- Vantar markvissara samstarf við þá sem starfa að atvinnu- og nýsköpun

Tengsl við atvinnuþróunarfélögin

- Gott samstarf við þekkingarsetrin
 - En ekki í sama húsnæði
- Ómarkviss stefna ríkisins
- Lausn: Flutningur valds í hérað

Framtíðarsýn

- Nokkur öflug þekkingarsetur
- Net frá þeim um nálæg héruð
- Aukin samvinna
- Ekki sameining stofnana
- Stjórnun og val verkefna úr héraði

*Hvernig er hægt að
tryggja fjölbreytt
atvinnulíf
í dreifbýli?*

Margt smátt gerir eitt stórt

Stofnun fræðasetra Háskóla Íslands

- Rannsókn- og þjónustustofnun
 - heyrir undir háskólaráð
- Vettvangur samstarfsverkefna HÍ við landsbyggðina
 - sveitarfélög, stofnanir, fyrirtæki, félagasamtök og einstaklinga
- Hornsteinarnir eru háskólasetur HÍ
 - faglega sjálfstæðar einingar

Níu háskólasetur

Rannsókná- og fræðasetur HÍ
Vestfirðum
Bolungarvík og Patreksfirði

Rannsókná- og fræðasetur HÍ
Norðvesturlandi
Skagaströnd

Rannsókná- og fræðasetur HÍ
Norðausturlandi
Húsavík

Háskólasetur Snæfellsness
Stykkishólmi

Rannsókná- og fræðasetur HÍ
Austurlandi
Egilsstöðum

Háskólasetur Suðurnesja
Sandgerði

Rannsókná- og fræðasetur HÍ
Suðurlandi, Selfossi og
Gunnarsholti

Háskólasetrið á Hornafirði
Höfn og Kirkjubæjarklaustri

Rannsókná- og fræðasetur
Vestmannaeyjum

Stofnun fræðasetra HÍ

- Þátttakandi í þekkingarsetrunum
 - Háskólaasetur Vestfjarða
 - Þekkingarsetur Þingeyinga
 - Þekkingarnet Austurlands
 - Háskólafélagi Suðurlands ehf
 - Þekkingarsetur Vestmannaeyja

Samstarf af ýmsu tagi

- Hólaskóli
- Jöklasýning á Höfn
- Hvalasafnið á Húsavík
- Þórbergssetur
- Vör - Rannsóknarsetur um lífríki sjávar við Breiðafjörð
- Vesturfarasetur á Hofsósi
- Kirkjubæjarstofa, Kirkjubæjarklaustri
- ...

Markmið stofnunarinnar

- Styrkja byggðir landsins með aukinni menntun og rannsóknum
 - Skapa aðstöðu til rannsókna
 - Bæta aðgengi að menntun
 - Styrkja tengsl HÍ við atvinnu- og þjóðlíf
 - Þjóðskólinn Háskóli Íslands

Stefna í rannsóknum byggir á:

- Aðstæðum eða áhuga í héraði
 - Náttúrlegum eða samfélagslegum
- Sérfræðispekkingu innan HÍ
- Grunnrannsóknum
 - Akademískar en ekki hagnýtar rannsóknir

Starfslið fræðasetra Háskóla Íslands

- Valið eftir sömu reglum og háskólakennarar
- Starfsskyldur:
 - 80% rannsóknir
 - 20% annað

Áríðandi er að:

- Skilgreina starfsemi vandlega
- Marka sérstöðu
- Tryggja gæði á alþjóðlegum mælikvarða
 - rannsókna
 - kennslu
- Skapa tengsl
 - innanlands
 - erlendis

Góð reynsla af háskólasetrunum

- Ný þekkingarstörf
- Rannsóknir sem ella væru ekki stundaðar
- Verkefni sem tengjast atvinnu- og menningarmálum
- Náið samstarf við Háskóla Íslands
- Erlendir vísindamenn og stúdentar
- Áhrif á bæjarlífið

Samningur menntamálaráðuneytis og HÍ

- Fram til ársins 2011
 - Fimmfalda fjölda brautskráðra doktora
 - Tvöfalda fjölda brautskráðra meistaranema

Þessir nemendur þurfa

- Beitiland
 - Góð og gagnleg verkefni
- Góða hirða
 - Umsjónarmenn sem þekkja vel til
- Fjármagn

Hvers vegna út á land?

- Þar eru oft aðstæður mun betri til ákveðinna rannsókna en á Melunum
 - Fuglar á Snæfellsnesi
 - Hvalir á Húsavík
 - Vatnajökulspjóðgarður á Höfn og Kirkjubæjarklaustri

Stjórn

- Rögnvaldur Ólafsson, formaður, dósent í eðlisfræði
- Erla Björk Örnólfsdóttir, forstöðumaður sjávarrannsóknasetrið Vör, Ólafsvík
- Hreinn Haraldsson, vegamálastjóri
- Jörundur Svavarsson, prófessor í sjávarlíffræði
- Rannveig Ólafsdóttir, dósent í ferðamálafræði, áður forstöðumaður Háskólasetursins á Hornafirði

Framtíðarsýn Stofnunar fræðasetra

- Fyrsta flokks rannsóknir
- Efla starfsemi
 - Fjölga fólki og verkefnum
- Gott samstarf við náttúrustofur og þekkingarsetur
- Hagkvæmur og góður kostur í byggðamálum